

L

laajakuva Normaalia televisiokuvaa (kuvasuhde 4:3) laajempi kuvamuoto (16:9), jota käytetään elokuvateattereissa esitettävissä elokuvissa. Laajakuva on yleistymässä myös kotiteatterikäytössä. Laajakangaselokuvien kuvasuhde on perinteisesti 5:2.

laajennettu versio Jo alunperin videomarkkinoille suunniteltu ja suunnattu, lisäkohtauksia sisältävä versio teattereissa esitetystä elokuvasta. Teatteriversio ei ole laajennetun version typistetty muoto, vaan kyse on kahdesta erillisestä tuotteesta.

laakaoffset Laakapainomenetelmä, jossa kuvan painaminen ei tapahdu suoraan painolevyllä, vaan se siirtyy ensin kumipäälysteiselle painotelalle, jolla varsinainen painaminen suoritetaan.

laakapaino Painaminen kostutetulla sileäpintaisella painolevyllä käyttäen rasvaista painoväriä. Menetelmä perustuu siihen, että vesi ja rasva hylkivät toisiaan.

laatikko Taiteilijoiden avulla rajattu suorakulmainen alue, jonka sisällä on tekstiä tai kuvitusta. Laatikkoon sijoitetaan usein oma juttukokonaisuus huomioarvon herättämiseksi ja kommenttiosuuden erottamiseksi muusta jutusta.

laatulehdistö Sanomalehdet, jotka käsittelevät yhteiskunnallisesti merkittäviä aiheita ja niitä koskevia hyvin perusteluja ja näkemyksellisiä mielipiteitä.

label head Tunnistustarkoituksessa käytettävä, tiivis ja iskusanamainen, mutta kielellisesti tylsä otsikko.

ladelma Palstaleveyteen ladottu teksti.

ladonta 1) Typografisten aineiden, kuten tekstin ja kuvien, yhdistäminen määrätynlaiseksi kokonaisuudeksi painamista varten. 2) Toimituksen ulkopuolisen (freelancereiden tai avustajien lähettämien juttujen, yleisönosastokirjoitusten, ilmoitustekstin) aineiston tallentaminen lehtiyhtiön tekstikantaan. Kyseistä työtä tekevä kirjaltaja on latoja.

lad mag Erityisesti nuorille urheilusta, seksistä ja alkoholista kiinnostuneille miehille tarkoitettu aikakauslehti.

lainaus Henkilölähteen referointi lainausmerkein korostetussa, täsmällisessä sanamuodossa.

lainausoikeus ks. sitaattioikeus

lajityyppi ks. journalistinen genre

lakana Yhtenäinen painopinta lehden keskiaukeamalla.

lapiointi Painetun lehden sisällön siirtäminen sellaisenaan lehden verkkoversioon ottamatta huomioon verkkojulkaisemisen ja -lukemisen erityispiirteitä.

laptop computer ks. läppäri

laskuvarjojournalismi Median käytäntö lähettää toimittajansa raportoimaan tapahtumista eri puolille maailmaa hyvinkin kaukaisiin paikkoihin. Tapahtumien keskipisteessä olevan oman toimittajan uskotaan nostavan välineen ja juttujen arvovaltaa ja asiantuntemusta.

lasswellin viestintämalli Viestinnäntutkija Lasswellin määrittämä malli yksittäisen viestintäprosessin analysoimiseksi. Mallissa tarkastellaan kuka puhuu kenelle ja mitä, mitä kanavia käyttäen ja millaisella vaikutuksella.

lastenlehti ks. aikakauslehti

lataaminen Tiedoston siirtäminen etätietokoneelta omalle tietokoneelle.

late fringe Myöhäinen televisio-ohjelmien lähetysajanjakso (klo 23.30-1.00).

late nite Erittäin myöhäinen (tai aikainen!) televisio-ohjelmien lähetysajanjakso (klo 1.00-).

latenssitila Julkisuusorientaatio, jossa organisaatio ei omaehtoisesti pyri mediajulkisuuteen eikä mediakaan ole normaalitilanteessa kiinnostunut organisaatiosta.

laterna magica ks. taikalyhty

laugh track ks. naurupätkä

lausunto 1) Medialle julkaistavaksi tarkoitettu kirjallinen tai suullinen tosiasian, mielipiteen tai kannanoton ilmaiseminen. Kirjallisen lausuntonsa avulla sen antaja voi saada (puolustuksellisen) näkemyksensä julkisuuteen välttämättä samalla journalistien asiaan kohdistamia (kiusallisia) lisäkysymyksiä. Toisaalta kysymyksiin vastaamatta jättäminen voi johtaa tiedotusvälineitä spekulatiivisiin kommentteihin. 2) Ennakoon valmisteltu ilmoitus tai vastaus julkisuudessa olleeseen, laajaa mielenkiintoa herättäneeseen (poliittiseen) kysymykseen.

lausuntojournalismi Erityisesti uutisjournalismissa yleinen käytäntö henkilölähteiden siteeraamiseksi sellaisenaan ilman että heidän sanomisiaan tarkasteltaisiin kriittisesti tai asetettaisiin kyseenalaiseksi.

lavastaja Suunnittelija, joka vastaa elokuvan visuaalisesta kokonaisuudesta yhdessä ohjaajan ja muun taiteellisen henkilökunnan kanssa. Lavastaminen on ensisijaisesti tarinan, tilan, muodon, materiaalien, värien ja valojen kanssa työskentelyä.

lavastus Elokuvalle fyysisen ympäristön ja puvustuksen muodostama taiteellinen ja käytännöllinen kokonaisuus. Lavastuksen tarkoituksena on rakentaa elokuvan miljööt eli tapahtumaympäristöt elokuvan sisältöä vastaaviksi.

law of primacy ks. etusijan laki

layback Ääniaineiston jälkeensä tapahtuva liittäminen jo aiemmin toteutettuun kuva-aineistoon.

layout ks. taitto

leading article ks. pääkirjoitus

lead-in program Laajoja katselijajoukkoja ja yleisövirtaa omalle kanavalle ”kosiskeleva”, parhaan katseluajan ensimmäinen yksittäinen ohjelma.

lead time ks. valmistelu-aika

leak ks. tietovuoto

learned journal Jotakin erikoisalaa käsittelevä akateeminen julkaisu.

least objectional programming Viestintäteollisuuden näkemys ”vähiten ärsyttävimmistä ohjelmista”, jonka mukaan paras tapa pitää katsojat kanavalla on esittää ohjelmia, joita kukaan ei suoranaisesti vihaa jos ei rakastakaan. Mediakilpailun koveneminen on kuitenkin lisännyt erottautumisen paineita ja ajanut tuottamaan ohjelmia, jotka varmasti loukkaavat joidenkin arvoja tai makua.

legman ks. toimitus

lehdistö Graafisten joukkotiedotusvälineiden eli lehtien kollektiivinen yleisnimitys. Lehdistö on perinteisesti jaettu sanomalehtityyppeihin lehtiin ja aikakauslehtiin. Sanomalehtityypin julkaisun tuntomerkkejä ovat julkisuus, ajankohtaisuus, yleiskiinnostavuus, saatavilla olo, säännöllinen ilmestyminen ja mekaaninen monistaminen. Tuntomerkit sopivat myös aikakauslehdistöön, jos ajankohtaisuus käsitetään väljästi.

lehdistöneuvosto Koostumukseltaan vaihteleva elin tai lautakunta, joka ottaa kantaa mediaeettisiin kysymyksiin. Suomessa lehdistöneuvostoja edustaa *Julkisen sanan neuvosto*.

lehdistön lainausoikeus Tekijänoikeuslaissa määritelty lehdistön eräänlainen sisäinen lainausoikeus, joka antaa sanoma- ja aikakauslehdille mahdollisuuden käyttää toisessa lehdessä julkaistua ”uskonnollista, taloudellista tai poliittista päivänkysymystä koskevaa kirjoitusta”.

lehdistösihteri Päämiehensä mediatyhteyksistä huolehtiva henkilö.

lehdistöteoriat Erilaisina historiallisina aikoina syntyneet käsitykset lehdistön tehtävistä ja toiminnan tarkoituksista. Lehdistöteorioilla on pyritty määrittelemään lehdistön ja yhteiskunnan välisiä suhteita. F.S. Sibertin, T. Petersonin ja W. Schrammin kehittämän neliosaisen teoriajaon mukaan teoriat ovat autoritaarinen, liberalistinen, marxilainen sekä sosiaalisen vastuun teoria. *Autoritaarisen teorian* mukaan lehdistön tavoitteena on valtion etu. Valtio valvoo joukkoviestimiä, eikä kriittistä kirjoittelua valtiovaltaa kohtaan sallita. Viestimien ensisijaisena tehtävänä on kasvattaa kansalaisia selostamalla ja puolustamalla valtion toimenpiteitä. *Liberalistisen teorian* mukaan lehdistön tavoitteena on yksilön etu, ja millä tahansa mielipiteellä on oikeus tulla julkisuuteen. Lehdistön tulee kritisoida vallanpitäjiä, toimia nopeana tiedonvälittäjänä, viihdyttäjänä ja ilmoitusvälineenä. Valtion tulee valvoa, että lehdistön toiminta on esteetöntä. *Sosiaalisen vastuun teoria* yhtyy liberalistiseen teoriaan periaatteessa, mutta korostaa lisäksi lehdistön vastuuta julkaistavan tiedon oikeellisuudesta. Lehdistön on painotettava yleisön mielipiteitä, toimittajien ammattietiikkaa, pyrittävä totuuteen ja hylättävä puhtaasti kaupallinen sensaation tavoittelu. Valtiovallan tulee tukea lehdistöä. Lehdistön tulee kehittää vapaaehtoisesta valvontaa luomalla omia eettisiä toimintasääntöjään. *Marxilainen lehdistöteoria* (neuvostokommunistinen teoria) pitää joukkoviestimien yksityisomistusta pahimpana sananvapauden esteenä. Teorian mukaan valtion tulee omistaa lehdistö ja käyttää sitä sosiaalisen muutoksen ja valvonnan välineenä. Lehdissä ei saa arvostella vallitsevaa ideologiaa, mutta yhteiskunnan organisaatioita ja yksityishenkilöitä kohtaan esitetty kritiikki sallitaan. Viidenneksi lehdistöteoriaksi voidaan lukea *objektiivinen lehdistöteoria*, jota kehitelty eteenpäin sosiaalisen vastuun teoriasta. Teoria painottaa lehdistön tiedonsaantia ja oikeutta tietoon ja pitää objektiivisuuden vaatimusta tärkeänä lehdistön tehtävänä. Objektiivisen, saajalleen merkityksellisen tiedon esteetön kulku tulee taata kaikissa oloissa.

lehdistötilaisuus ks. tiedotustilaisuus

lehdistötuki Yhteiskunnan taloudellinen tuki sanomalehdille tiedonvälityksen monipuolisuuden turvaamiseksi. Yleiseen lehdistötukeen kuuluvat erilaiset tariffiedut ja verohelpotukset (postimaksujen subventio postille, yhteisjakelutuki ja tilausmyynnin liikevaihtoverottomuus ja arvonlisäverottomuus). Valikoivaa lehdistöä tukea jaetaan poliittisin ja taloudellisen perustein lehdille, jotka kaupallistumiskehityksessä ovat joutuneet ykköslehtiä suurempiin taloudellisiin vaikeuksiin kuljetus-, jakelu- ja muiden kustannusten alentamiseksi. Puolueille tukea jaetaan niiden oman lehdistön tukemiseksi ja uutis- ja tietotoimistoille ja niiden asiakaslehdille telekustannusten alentamiseksi. Puolueet saavat lehdistötukea suhteessa kansanedustajien määrään. Myös joillakin erikoisaikakauslehdillä on vastaavanlaisia tukimuotoja.

lehdistövapaus ks. sananvapaus

lehti 1) Säännöllisesti ilmestyvä sanoma- tai aikakauslehti tai painettu kertajulkaisu. 2) Kirjan tai lehden vastakkaisten, peräkkäisillä aukeamilla olevan kahden sivun kokonaisuus.

lehtiessee Vapaamuotoinen ja -rakenteinen (so. ei- uutismainen) lehtikirjoitus, kuten esimerkiksi kolumni, pakina, kritiikkikirjoitus tai yliö.

lehtikierto Tietopalvelun muoto, jossa organisaation tilaamia ammattilehtiä kierrätetään jakeluluettelon mukaisesti.

lehtimiehen ohjeet ks. journalistiset normilähteet.

leike Elokuvan tai tv-ohjelman otos tai muu osio, joka koostuu yhtäjaksoisesta ruutusarjasta.

leikepalvelu Jotakin organisaatiota, uutisaihetta, toimialaa tms. käsittelevien lehtijuttujen kokoelma sekä mahdollisesti näistä lehtijutuista tehty kooste tai julkisuusanalyysi.

leikkaus 1) Äänitysten tai kuvattujen otosten käsitteleminen ja järjestäminen tiettyyn käsikirjoituksen mukaiseen esittämisjärjestykseen jatkuvuutta toteuttaviksi kohtauksiksi tai jonkinlaisen loogisen tai rytmisen kokonaisuuden rakentamiseksi. 2) Suora siirtymä otoksesta toiseen ilman ristikuvaa, häivytystä tms. 3) Filmin mekaaninen koostaminen leikkaamalla ja liimaamalla. 4) Videonauhan koostaminen sähköisesti.

leipäteksti Yleisin kirjasinkoko ja -laji, jota käytetään normaalin tekstin latomiseen. Samalla kirjasimella ladottu yhtäjaksoinen teksti, joka toi aiemmin huomattavan osan kirjapainojen tuloista eli "leivästä".

lentolehtinen 1) Tuotetta, palvelua, organisaatiota, tapahtumaa tai vastaavaa esittelevä pienimuotoinen osoitteeton painotuote tai esittelylehtinen. 2) Alkuaan lentokoneesta pudotettu, myöhemmin myös kadulla jaettava, jonkin tärkeän tiedotuksen sisältävä painoarkki, jota levitetään poikkeuksellisissa oloissa kun muut tiedonvälityskanavat eivät ole käytettävissä (esimerkiksi sota). Normaalioloissa lentolehtisiä muistuttavat osoitteettomat mainokset.

lentävä reportteri ks. laskuvarjojournalismi,

leskirivi Kappaleen ensimmäinen rivi palstan tai sivun viimeisenä rivinä.

levikki Lehden keskimääräinen maksettu menekki eli tilattujen ja irtonumeroina myytyjen numeroiden yhteismäärä tiettyä ajanjaksona jaettuna ilmestymiskertojen lukumäärällä. Levikkitiedot perustuvat useimmiten viralliseen levikintarkastukseen. Koska levikki on maksettu lehdennumeroiden menekki, ilmaisjakelulehtien kohdalla on parempi puhua jakelumäärästä.

levikkialue Viestintäyrityksen julkaisemalleen lehdelle päättämä alueellinen markkina-alue. Paikallislehti leviää yhteen tai vain muutamaun kuntaan tai kaupunkiin ja kertoo miltei yksinomaan levikkialueensa aiheista. Kuntaryhmälehdten levikkialue on paikallislehteä suurempi. Aluelehden toiminta-alue on talousalue ja useita kuntia, mutta pienempi kuin maakuntalehdellä, jonka levikkialue on maakunta tai talousalue tai hieman enemmän. Valtakunnanosalehdten keskeisenä levikkialueena on maakunnan tai talousalueen ylittävä osa valtakunnan aluetta. Valtakunnallisen sanomalehdten levikkialueena on koko valtakunta.

levikkikierre Lehtien kaksien markkinoiden, myynti- ja ilmoitusmarkkinoiden, keskinäinen prosessinomainen vaikutussuhde, joka vaikuttaa sekä voitto- että tappiosuuntaan molempia kiihdyttäen. Levikkikilpailun omassa luokassaan tai sarjassaan (levikkialue yhdessä ilmestymistiheyden tai ilmestymisajankohdan kanssa ja/tai erilaiset sisällön erikoistamistavoitteet) voittanut lehti on nousevassa levikkikierteessä ja saa palkinnoksi enemmän ilmoituksia ja ilmoitustuloja kuin levikkikilpailussa hävinnyt ja laskevaan levikkikierteeseen joutunut saman sarjan lehti. Näin voittanut lehti voi käyttää enemmän rahaa journalistisen tuotteensa kehittämiseen kuin hävinnyt kilpailijansa, kasvattaa paremman sisältönsä ansiosta levikkiään ja tämän johdosta ilmoitustulojaan, jotka voidaan edelleen käyttää parantamaan tuotetta. Vastaavasti levikkikilpailun hävinneet lehdet saavat vähemmän lukijoita, vähemmän ilmoituksia, aina vain vähemmän lukijoita ja yhä vähemmän ilmoituksia. Levikkikilpailun voittanutta lehteä sanotaan ykköslehdeksi ja hävinnyttä lehteä kakkoslehdeksi.

Jos ykköslehdellä ei ole saman sarjan kilpailijaa omalla levikkialueellaan tai kilpailutilanne on levikkikilpailun hävinneen lehden suhteellisen pienuuden vuoksi näennäistä, sanotaan lehteä alueellisen monopolin lehdeksi eli monopolilehdeksi. Levikkikierteeseen vaikuttaa kokonaislevikin sijasta erityisesti lehden peittoprosentti ilmestymispaikkakunnallaan. Tiheä peitto suppealla alueella houkuttelee ilmoittajia.

levikkiluku Vuotuisen levikin keskiarvo, ts. päivittäin keskimäärin tilattujen lehtien ja levikkiin hyväksytyjen vapaakappaleiden yhteismäärä.

letterboxing Laajakangaselokuvien esittäminen televisiossa niiden alkuperäisissä mitoissa.

lex Hymy Nimitys yksityisyydensuojaksi vuonna 1974 laaditusta rikoslain pykälästä, jonka mukaan rangaistavaa on sellainen toisen yksityiselämästä levitetty tieto, vihjaus tai kuva, joka on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä. Pykälän ulkopuolelle on jätetty julkisessa virassa, elinkeinoelämässä tai poliittisessa toiminnassa tapahtunut menettely. Lainkohta on saanut nimensä sensaatiolehti *Hymyn* mukaan.

liberalistinen lehdistöteoria ks. lehdistöteoriat

libricide Kansanmurhasta (*genocide*) mukailtu, kulttuuriseen tuhoamiseen liittyvä termi, jolla viitataan historian aikana tapahtuneisiin laajoihin kirjatuhoihin mm. natsi-Saksassa 1930-luvulla.

liehuladelma Ladelma, jossa rivejä ei ole tasattu palstan oikeassa reunassa.

liekitys Jonkun henkilön julkinen verbaalinen ruoskiminen internetissä, erityisesti sen keskusteluryhmissä.

lifestyle Lehden osa tai sivu, jossa käsitellään "kevyempiä" ja ajattomampia aiheita kuten kotitaloutta, muotia, ruokaa, harrastuksia, ihmissuhteita jne.

lift Jo julkaistun materiaalin uudelleenkäyttö vain pienin muokkauksin.

light news day ks. heavy news day - slow news day

liikelehti Suhdetoimintaan ja suoramainontaan painottuva asiakaslehden tyyppi.

liikkeen suunnan tila Tila, joka jää kuvaruudussa henkilön tai kohteen eteen kun tämä liikkuu kuva-alan poikki.

liikkuva otos Otos, joka on kuvattu jostakin luonnollisesti liikkuvasta välineestä kuten autosta tai helikopterista.

liipasinvaikutus Viestintätilanne, jossa passiivisesti omaksut viestit palautuvat mieleen oikeassa ärsykeympäristössä.

liite Sanoma- tai aikakauslehden sisällä oleva erillinen, säännöllisesti tai tarpeen mukaan julkaistava (lehden irrallinen) osa. Liite voi olla lehden omaa journalistista tuotantoa tai ulkopuolisen tuottama (maksullinen) lehden osa. Liite keskittyy usein johonkin erityisteemaan (matkailu, autot jne.) ja sisältää ko. teemaan liittyviä ilmoituksia.

liitetiedosto Sähköpostiviestin mukana lähetettävä, muussa kuin sähköpostimuodossa oleva viesti, tekstidokumentti tai kuva.

lineaarinen viestintämalli Viestintämalli, jossa oletetaan lähetettyjen viestien siirtyvän sellaisenaan ja muuttumattomina vastaanottajansa tajuntaan.

line extensions Yksittäiseen elokuvaan liittyvät erilaiset oheistuotteet, kuten kirjat, sarjakuvat, t-paidat, pienoisfiguurit ja tietokonepelit.

linja 1) Kustantajan määrittämät viestintäyhtiön journalistisen toiminnan periaatteet, kuten lehden poliittinen sitoutuneisuus ja suhteet elinkeinoelämään. Lehden linja määrittää pitkälti yrityskohtaisen journalistien kulttuurin) luonteen. Linjan toteuttamista valvoo kustantajan nimittämä. päätoimittaja. 2) Taitossa käytettävä visuaalinen elementti, jolla voidaan erottaa palstat toisistaan tai rakentaa erilaisia laatikoita.

linkittäminen Viitteen tekeminen yhdeltä verkkosivulta toiselle. Tekijänoikeudellisesti linkittäminen on pääsääntöisesti sallittua, koska kyse on *hakulinkkiä* käyttäen ainoastaan sähköisen postiosoitteen osoittamisesta ja toiminnasta, joka on verrattavissa normaaliin postiosoitteen kertomiseen. Ongelmana voi kuitenkin olla *kehyslinkin* käyttö, jossa linkki avaa sivun alkuperäisen sivun yhteyteen ja lukijalle voi jäädä epäselväksi, millä sivulla hän itse asiassa navigoi.

linkki 1) Kahden televisio- tai radioaseman välinen tekninen välityskanava tai yhteysketjun osa sekä tällaista yhteyttä välittävät laitteet. 2) Yhteys jonka avulla lähdetiedostosta kuten tekstistä, kuvasta tai symbolista voidaan siirtyä uuteen objektiin tai uuteen kohtaan verkkosivulla. Linkki voi selittää jonkin käsitteen, mahdollistaa siirtymisen haluttuun kohtaan, suositella jotakin toista sivua, dokumenttia tai sivustoa tai ohjata etenemisjärjestystä sivustolla. 3) Seuraavan jutun esittely radio- tai tv-ohjelmassa.

linkkikartta Kuva, jonka sisältämän hypertekstilinkkien avulla voidaan siirtyä useisiin eri tietosoluihin.

linnatoimittaja Lehden sisällöstä muodollisesti vastuussa oleva, mutta usein journalistisesti ammattitaidoton henkilö, jonka joutuminen vankilaan painovapausrikkoksesta ei juuri haitannut lehden toimintaa. Käytäntö oli yleistä Suomessa ns. sortovuosina. Nykyisen sananvapauslain mukaan mediassa on oltava päätoimittaja tai vastaava toimittaja, jonka on tosiasiallisesti käytettävä tehtävän edellyttämää valtaa.

linssilude Kutusumanimi henkilöstä, joka esiintyy mielellään julkisuudessa.

lipsu Lukijansa ”käsistä lipsuva” poikkeuksellisen ohut tabloidilehti.

lisenssilehti ks. franchise-lehti

lissabonin ohjeisto Suhdetoiminnan harjoittamisen eurooppalaiset säännöt, jotka hyväksyttiin CERP:n Lissabonin kokouksessa vuonna 1978.

lista Internetin keskustelutyhmään lähetettyjen viestien kokonaisuus.

listan(yllä)pitäjä ks. moderaattori

listalainen ks. arkirutiinirivitoimittaja

lisälehti Jotakin huomattavaa uutistapahtumaa käsittelevä sanoma- tai aikakauslehden erillinen liite.

litografia 1) Rasvaisen painoväriin ja veden vuorottamisen vaikutukseen pohjautuva painamismenetelmä. 2) Litografisen menetelmällä valmistettu painotuote.

live ks. suora

live action (-elokuva) Elokuva, jota varten on kuvattu ihmisiä tai eläimiä joko omana itsenään tai eri rooleissa, elokuva ilman animaatiota.

live stream Suora, internetin kautta välitettävä radio tai tv-lähetys.

living newspaper Teatterin muoto, joka käyttää ajankohtaista materiaalia ja journalismille

tyypillisiä esitysmuotoja käsitellessään poliittisia, kulttuurisia tai yhteiskunnallisia kysymyksiä.

loaded question Tiettyyn tulokseen johdatteleva kysymys.

loaded words Yksipuolinen, tärkeitä yhteiskunnallisia asioita käsittelevä kirjoittelu, jota olisi vältettävä erityisesti objektiivisessa joukkoviestinnässä.

lobbari ks. lobbaus

lobbaus Yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja edunvalvonta, jossa yritykset ja yhteisöt välittävät informaatiota päätöksentekijöille ja esittävät oman näkökantansa asioiden ratkaisemiseksi. Kysymys on aloitteellisesta, epävirallisten yhteyksien pitämisestä sellaisten yhteiskunnallisten päättäjien kanssa, joilla on mahdollisuus vaikuttaa yhteisöä tai kansalaisryhmää koskevaan päätöksentekoon viestittävässä asiassa. Käytännössä lobbaus toteutetaan usein niin, että tietyn eturyhmän valtuuttama edustaja pyrkii vaikuttamaan päätöksentekijän ratkaisuihin edustamansa ryhmittymän eduksi. Vaikuttajien, "lobbareiden", on tunnettava yhteiskunnallinen päätöksentekoprosessi, jotta tietoa osataan suunnata oikeille henkilöille oikeaan aikaan. Esimerkiksi elinkeinoelämän monien järjestöjen tehtäviin kuuluu jäsenkuntansa edunvalvonta. Erityinen *ruohonjuuri*lobbaus tarkoittaa käsiteltävänä olevaan asiaan ja sitä koskevaan päätöksentekoon vaikuttamista ottamalla vaikuttamisen kohteeksi varsinaisia päätöksentekijöitä laajempi joukko ihmisiä, esimerkiksi henkilökunta, asiakkaat tai mediayleisö. Ruohonjuuri

lobster trick ks. bulldog watch

location scout Sopivaa elokuvan kuvauspaikkaa etsivä kuvausryhmän jäsen.

lock-step journalism Median "pakkotahtinen", pääosin kilpailullisista syistä johtuva toistensa jäljittely, esimerkiksi tekemällä juttuja samoista, varsinkin julkkiksista kertovista aiheista.

lodju ks. laatikko

logo 1) Yhteisön nimen tunnusomainen tyografinen asu. Logo voi olla vakioitu sana- tai kirjainmerkki tai kirjainyhdistelmä, joka on samassa jalustassa yhtenä kappaleena.
2) Tyografinen koroste, joka toistuu samanlaisena lehden eri numeroissa, esimerkiksi sanomalehden nimiö tai osastotunnus.

lohkotaitto ks. taitto

lokalisointi Ohjelmiston tai multimediatuotteen tekninen tai kielellinen sopeuttaminen tai paikallistaminen tietyn kieli- tai kulttuurialueen käyttäjille.

lokitiedosto Palvelimen ylläpitäjän tietokantaan tallennettu tieto siitä, kuinka moni on käyttänyt tiettyä verkkosivustoa ja kuinka käyttäjät ovat navigoineet sivuston sisällä.

long tail Verkkokirjakaupan mahdollistama vähälevikkisten kirjojen ja muiden tuotteiden liiketoiminta varastointikulujen puuttuessa.

long take Pitkä otos.

loose insert Lehden sisälle sijoitettu irtonainen mainos- tai muu painatus.

LOP (*least objectionable program*) Varsinkin amerikkalaisessa yleisötutkimuksessa yleisesti vallalla oleva käsitys tv-ohjelmien seuraamisesta. Käsityksen mukaan katsojat eivät valitse ennakolta seuraamaansa ohjelmaa, vaan pelkästään "katsovat televisiota". Edelleen mielenkiintoisen tarjonnan puuttuessa he eivät sammuta vastaanotinta, vaan valitsevat katsottavakseen vähiten vastenmielisen ohjelman.

loppuherja Jonkin sukkelan huomautuksen sisältävä lyhyt kohta television viihdeohjelmassa tai elokuvan lopussa, usein jälkitekstien perässä. Uutisankkurien keskinäistä loppureplikointia kutsutaan *loppukevennykseksi*.

loppuhimmennys ks. himmennys

loppuhiipennus ks. cliff hanger

loppukevennys ks. loppuherja

loppukuva Kuva, johon tv-lähetys loppuu.

loppurumpu ks. billboard

luettelosuoja Tekijänoikeuslaissa määritetty suojamuoto luetteloiden, taulukoiden ja muiden vastaavien töiden suojaamiseksi. Suoja edellyttää, että luettelossa on yhdistelty suuri määrä tietoja. Suoja ei koske luettelon yksittäisiä tietoja, vaan pelkkää tietojen muodostamaa kokonaisuutta.

lukemistutkimus ks. yleisötutkimus

lukija-asiamies Angloamerikkalaisessa journalistisessa kulttuurissa varsin yleinen mediakritiikin järjestelmä. Yksittäisessä viestintäyrityksessä työskentelevän asiamiehen, (*ombudsman*=siistijä, välittäjä) tehtävänä on usein omalla palstallaan tai lehden sisäisillä muistioilla arvioida lehensä journalistista tasoa sekä ottaa vastaan lukijapalautetta ja -kriittikää ja välittää sitä eteenpäin toimitukseen. Lukija-asiamiesten työnkuva ja mahdollisuudet vaikuttaa journalismiin vaihtelevat kuitenkin suuresti riippuen hänen työnantajastaan. Joissakin medioissa tämä yhtiön "sisäinen laaduntarkkailija" toimii pikemmin pr-luonteisesti pyrkien pehmentämään yleisöltä tulevaa kritiikkää, joissakin toisissa välineissä lukija-asiamies voi olla hyvinkin aktiivinen ja vaikutusvaltainen välittömän journalismikritiikin väylä.

lukijakerroin Luku, joka ilmoittaa, kuinka monta henkilöä keskimäärin lukee lehden yksittäistä numeroa.

lukijamäärittely Menetelmä sen arvioimiseksi, onko lukijatutkimukseen haastateltavaksi valittu yksittäinen henkilö lehden lukija vai ei. *Aikavälimenetelmässä* lukijamäärittely perustuu siihen, onko vastaaja lukenut lehteä ilmestymisvälin aikana. *Läpikäyntimenetelmässä* lukijoiksi lasketaan ne henkilöt, jotka ovat lukeneet lehden sitä numeroa, joka esitetään vastaajalle haastattelun yhteydessä. *Asteikkomenetelmässä* lukijamäärittely perustuu kysymykseen, kuinka monta lehden viimeksi ilmestyneistä tietyistä numeroista vastaaja on lukenut. Lehden kokonaislukijamäärä muodostuu kunkin vastaajan "asteikko-osuuksista" niiden summana. Esimerkiksi neljästä viimeksi ilmestyneestä numerosta kaksi lukenut henkilö on mukana lukijamäärässä "puolikkaana lukijana" (2/4).

lukijamäärä Lehden levikin ja *lukijakertoimen* tulo.

lukijapeitto Lukijoiden määrä, joka lasketaan selvittämällä, onko tutkittava henkilö lukenut tai selannut lehteä viimeksi kuluneen, lehden ilmestymisen aikavälin aikana.

lukijaprofiili Lehden lukijoiden jakautuminen erilaisiin, esimerkiksi asuinpaikan, koulutuksen tai sukupuolen pohjalta muotoutuviin luokkiin.

lukijatapaaminen Yksittäisen lehden lukijasuhteen parantamiseen tähtäävä toimintamuoto, jossa lukijoita kutsutaan johonkin tilaisuuteen tutustumaan lehden tekijöihin ja antamaan heille palautetta. Lukijatapaamisesta tehdään usein gallup-tyylinen juttu.

lukijatutkimus ks. yleisötutkimus

lukijaviesti Yksittäinen kansalaismielipide tai kannanotto median internetissä ylläpitämälle keskustelupalstalle.

lumetodellisuus ks. keinotodellisuus

luntauslaite ks. teleprompteri

luokiteltu ilmoitus Tietyn otsikon alle sijoitettu osastokohtainen rivi-ilmoitus.

luotaus Organisaatiolle merkityksellisen informaation kokoaminen toimintaympäristöstä, esimerkiksi mediaseurannan ja mielipidemittausten avulla. Luotauksella organisaatio pyrkii havaitsemaan ajoissa toimintansa kannalta olennaiset ulkoiset (*ympäristöluotaus*) ja sisäiset (*sisäinen luotaus*) muutossignaalit ja ottamaan ne huomioon päätöksenteossaan. Luotauksen keinoja ovat julkisen keskustelun seuraaminen, yhteystoiminta ja tutkimusten tekeminen. Ideana on tarkastella mitä organisaatiosta on julkisuudessa kerrottu, missä valossa media esittää organisaation ja millaisia päätelmiä organisaation tulisi tehdä esimerkiksi erilaisista mielipidemittauksista. *Strategisessa luotauksessa* organisaatio seuraa joidenkin itselleen tärkeiden asennetrendien tai tuotekuvan kehitystä. *Taktisessa luotauksessa* kiinnostuksena kohteena ovat mediajulkisuus, päivän uutisvirta ja ajankohtaiset puheenaiheet. *Tekninen luotaus* liittyy organisaatiota koskevaan leikeseurantaan ja muun palautteen avulla tehtävään julkisuuskuva-arviointiin.

luottojournalismi ks. lähderiippuvuus

lyhyesti Säännöllisesti ilmestyvä pikku-uutisia sisältävä lehden palsta.

lyhytlehti Aikakauslehti, jolle ovat tyypillisiä äärimmäisen lyhyet, korkeintaan aukeaman mittaiset jutut ja juttujen suuri määrä. Lehden sivumäärä ei useinkaan ole poikkeavan suuri. Lyhytlehti on sukua televisiokaudelle ja siinä on kysymys yleisön kiinnostuksen herättämisestä erilaisilla "täky-jutuilla".

lähde ks. journalistiset lähteet

lähdekoodit ks. journalistiset lähdekoodit

lähdekritiikki Journalistin hankkimien tietojen oikeellisuuden ja luotettavuuden arviointi. Arviointi kohdistuu paitsi tietojen ominaisuuksiin (todenmukaisuus, oleellisuus, sävy, korostukset), myös tiedonlähteisiin. Henkilölähteen kohdalla kysymys on tämän halusta ja mahdollisuuksista antaa oikeita tietoja (lähteen suhde asiaan, motiivi tietojen kertomiselle ja tietojen julkistamisesta mahdollisesti koituva hyöty tai haitta). Dokumenttilähteiden luotettavuutta arvioitaessa otetaan huomioon mm. dokumentin aitous, dokumentin laatija ja konkreettinen laatimistilanne. Journalistin omakohtaisessa havainnoinnissa on muistettava havainnointikyvyn rajallisuus, johon vaikuttavat tämän kokemus, tiedollinen tausta, yhteiskunnallinen asema ja havaintotilanne.

lähdepositivismi Tutkimusmetodi, jossa lähteelle annetaan liian suuri arvo.

lähderiippuvuus Journalismin epäkriittinen toimintamalli, jossa henkilölähteelle annetaan liian suuri vaikutusvalta jutun näkökulman tai sisällön määrittämisessä. Tyypillistä erityisesti luottojournalismissa.

lähdesuoja Sananvapauslaissa turvattu journalistin mahdollisuus olla kertomatta luottamuksella saamiensa tietojen lähdettä. Lähdesuoja mahdollistaa yhteiskunnallisesti merkittävien, esimerkiksi vallankäyttöä kritisoivien tietojen julkistamisen ilman että lähde joutuu tämän takia henkilökohtaisen painostuksen kohteeksi. Juridisesti kyseessä on journalistin oikeus todistajana kieltäytyä vastaamasta kysymykseen, kuka on lehteen otetun tai radiossa tai televisiossa lähetyn tiedonannon laatija tai jutun sisältämien tietojen antaja. Lähdesuoja ja koskee kaikkea joukkoviestintää ja ulottuu kaikkiin median palveluksessa oleviin henkilöihin. Tuomioistuin voi

velvoittaa journalistin lähdesuojasta huolimatta todistamaan, mikäli huomattava yleinen etu sitä vaatii, jolloin kyse on oltava merkittävästä rikoksesta tai salassapitovelvollisuuden laiminlyömisestä. Esitutkinnassa lähdesuojaa voidaan purkaa vain edellisen kohdalla.

lähetetty kirjoitus Yksityishenkilön, organisaation, instituution tai muun median ulkopuolisen tahon medialle toimittama kirjoitus. Kirjoitus voi olla informoiva, toteava, vetoava, vastata jonkun kysymykseen tai reagoida johonkin aiempaan puheenvuoroon.

lähetin ks. viestintä

lähetys Suorana tai tallennettuna yleisölle välitettävä radio- tai tv-ohjelman kokonaisuus.

lähetysrekisteri Tietokantasovellutus, joka sisältää tiedot Yleisradion kaikkien radioverkkojen lähetyksistä tietynä ajanjaksona. Tulevista radiolähetyksistä tietoja kerätään kausittain ns. runkoihin keskimäärin noin neljä kuukautta edeltäpäin. Lähetysviikon työstäminen aloitetaan valtakunnan verkoissa noin kahdeksan viikkoa ennen lähetysten ulosmenoa.

lähetysvirta Radio- tai tv-ohjelmien keskeytymätön jatkumo, jossa lähetysten keskeistä toimintaperiaatetta voidaan kuvata enimmältä osaltaan tässä ja nyt tapahtuvaksi suoraksi "juontajavaltaiseksi" toiminnaksi. Lähetysvirta saattaa sisältää erillisiä ohjelmia tai niiden summia, jotka perinteisessä käsityksessä täyttävät ohjelman tunnusmerkit.

lähioikeudet Esittävien taiteilijoiden ja heidän esityksensä saama tekijänoikeussuoja. Suoja koskee myös äänite- ja elokuvatuottajia, luetteloiden valmistajia, yleisradioyhtiöitä ja valokuvaajia.

lähiradio Paikallinen radiotoiminta, jossa radioaseman kuuluvuusalueen säde on noin kymmenen kilometriä.

lähi-tv Vapaasti eteneviä radioaaltoja jakelutienä käyttävä televisiotoiminta, joka kohdistuu suhteellisen pienelle alueelle, lähinnä kunnan osaan, kuntaan tai useamman kunnan muodostamaan luonnolliseen alueelliseen kokonaisuuteen.

lähiverkko Tietoliikenneverkko, joka kattaa pienen alueen.

lähiviestintä ks. keskinäisviestintä

läikekuvio Interferenssikuvio, joka syntyy jos päällekkäin painettavien rasterikuvien rasterikulmat ovat väärät.

lämmittely Elävän yleisön valmisteleminen suorana nauhoitettavan tv-shown tai -ohjelman seuraamiseen ja tuleviin tilanteisiin reagoimiseen (nauru, aplodit).

lämmittäminen ks. jatkojuttu

läpikäyntimenetelmä ks. lukijamääritys

läpimenevä otos Siirtymä, jossa näyttelijä tai esine liikkuu ensin kohti kameraa ja sitten siitä pois päin.

läpimenojuttu Juttu, jolla yksittäinen media pyrkii saamaan omaa välinettä laajempaa mediajulkisuutta, esimerkiksi STT:n välittämänä uutisena.

läppäri Näppäimistö, keskusyksiköstä ja näytöstä muodostuva kevyt tietokonelaitteisto, jota on mahdollista käyttää istuessa polvien päällä (*laptop computer*).

läpäisevyys Yksittäisen tuotteen kyky myydä itsensä moneen kertaan eri muodoissa. Tuote saatetaan esimerkiksi myydä ensin alkuperäisenä ideana joko kirjana, elokuvana tai pelinä.

Menestyselokuva saa rinnalleen kirjaversio- ja peliversio- tai toisinpäin. Samassa yhteydessä myydään elokuvaversio- soundtrack eli elokuvamusiikki tai tv- tai piirrossarja. Myöhemmin menestysfiktio saattaa saada fanklubeja, teemapuistoja tai näyttelyjä.

lärvi Yhden palstan kasvokuva.

läsnä-äly ks. ubiikkiyhteiskunta

lääkeruiskumalli Uskomus joukkoviestinnän suoraviivaisesta, ärsykeeseen reagoivasta vaikuttamisesta ja oletus siitä, että viestintä on toiminut kun viesti on lähetetty. Lääkeruiskumallia on sittemmin pidetty naiivina ja yliarvioivana vaikutusmallina, kun myöhempien tutkimusten pohjalta havaittiin, että joukkoviestintä ei vaikutakaan vastaanottajiin välittömästi, voimakkaasti, yhdenmukaisesti eikä täsmälleen sanomien lähettäjän haluamalla, sanomien sisältöä vastaavalla tavalla.

lööppi Sanomalehden, ennen kaikkea sensaatio- ja iltapäivälehdistön houkutteleva, usein iskevilla otsikoilla ja kuvilla varustettu ulkomyyntimainos, kioski- tai otsikkojuliste.

lööppisaasta Poliitikon tai muun julkisuuden henkilön erittäin voimakas ja usein yksityiselämään liittyvä arviointi tai arvostelu mediassa. Käsitteen kehitti kulttuuriministeri Tarja Karpelan poliittinen avustaja Seija Turtiainen Karpelan jouduttua Ilta-Sanomien kritiikin kohteeksi.